

ამერიკული ეკონომიკის პოლიტიკური ექსპანსია

ამერიკის შეერთებულ შტატებში ბოლო პერიოდში მიმდინარე ეკონომიკურმა მოვლენებმა მრავალი კითხვა უპასუხოდ დატოვა, თუმცა, ყველა შეთანხმდა იმაზე, რომ იპოთეკურ კრიზისთან დაკავშირებული მოვლენები კლასიკური მაგალითია იმისა, თუ რატომ არ უნდა წარმართავდეს პოლიტიკა ეკონომიკურ პოლიტიკას. ეკონომიკაზე პოლიტიკური ძალადობის პროცესები არც დღეს და, მითუმეტეს, არც ამერიკიდან არ დაწყებულია. იგი სათავეს ჯერ კიდევ ანტიკური ხანის რომსა და საბერძნეთში იღებს, მაგრამ ის შედეგები, რაც შეიძლება პოლიტიკის უაპელაციო ჩარევამ მოუტანოს ეკონომიკას, დღეს განუზომლად დიდი და საგანგაშოა.

ამ წერილში ერთ მაგალითზე მინდა შევაჩერო ყურადღება ამერიკული სინამდვილის არც თუ ისე შორეული წარსულიდან, რომელიც, ჩემის აზრით, თვალნათლივ გვიჩვენებს, თუ რა შეიძლება მოხდეს, როდესაც პოლიტიკა ტოტალურად განსაზღვრავს ქვეყნის ეკონომიკურ პოლიტიკას.

ეკონომიკური თეორიიდან ცნობილია, რომ სასესხო კაპიტალის ბაზარზე დანაზოგები მინოდების წყაროა და, ამდენად, სარგებლის განაკვეთის ზრდა სტიმულს აძლევს დაზოგვის მსურველებს უფრო მეტი დაზოგონ. ამ შემთხვევაში საუბარია ისეთი საფინანსო საქმიანობის წარმართვის ტრადიციების მქონე ქვეყნებზე, სადაც ფინანსური ინსტიტუტების არსებობის მრავალსაუკუნოვანი გამოცდილება არსებობს.

ასეთი ტრადიციების არსებობის მიუხედავად, აშშ იმდენადვე უცნაურ გამოწვევას წარმოადგენს, რამდენადაც იშვიათს.

მართლაც, ამერიკელები უფრო ნაკლებს ზოგავენ, ვიდრე, ვთქვათ ევროპელები, ან თუნდაც იაპონელები. მიზეზი იმისა, თუ რატომ ზოგავენ იგივე გერმანელები, ან იაპონელები უფრო მეტს, ვიდრე ამერიკე-

ლები, დღევანდელ ამერიკელ ეკონომისტთა მიერ ცალსახად დადგენილი არ გახლავთ(?), მაგრამ არსებობს სერიოზული ეჭვი იმისა, რომ ეს განსხვავება შემოსავლების დაბეგვრის არაერთგვაროვან მიდგომაში უნდა ვეძებოთ. კერძოდ, როგორც გამოთვლებმა აჩვენეს, თუ ვთქვათ, 30 წლიანი ობლიგაციის ყიდვისას 9 პროცენტის ნიშნის სარგებლის განაკვეთით, განაღდების ვადის დადგომისას 1000 დოლარი ნომინალის ღირებულების მქონე ობლიგაცია თითქმის 14 ათასი დოლარის ტოლ შემოსავალს უნდა იძლეოდეს. სინამდვილეში, იმის გამო, რომ ამერიკის საგადასახადო სისტემა ამ 9 პროცენტის განაკვეთს 33 პროცენტის გადასახადით ბეგრავს, სარგებლის განაკვეთი 6 პროცენტი ხდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ თუ „ჯადოსნური 70-ის წესს“ გამოვიყენებთ, ეს 3 პროცენტის სხვაობა 23 წელიწადში მთელი მატების ნახევარზე მეტს „შეცლავს“ და ამიტომ 30 წლის ბოლოს 1000 დოლარიანი ობლიგაციისგან მიღებული შემოსავალი 6000-ს დოლარზე ნაკლები იქნება. ეს კი იმდენად მცირე მატებაა განუზომლად დიდ 30 წლიანი დროის პერიოდთან შედარებით, რომ დაზოგვის მსურველს

თამაზ აქუბარდია

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

ყოველგვარი ხალისი ეკარგება 30 წლის შემდეგ ასეთი მიზერული სიამოვნებისათვის ფული დაზოგოს.

ამის შედეგად, სასესხო კაპიტალის მიწოდება სასურველზე ნაკლები გამოდის, რაც ზემოთ წევს სარგებლის განაკვეთის სიდიდეს და ინვესტიციებს მეტად ხარჯიანს ხდის. აღნიშნულ გარემოებას სინამდვილეშიც რომ ჰქონდეს ადგილი, მაშინ ინვესტიციების მოცულობა იმდენად შემცირდებოდა, რომ გავლენას მოახდენდა ამერიკის ეკონომიკური ზრდის ტემპებზე. თუმცა, სინამდვილეში, ყოველ შემთხვევაში ამერიკის უახლესი ისტორიის მანძილზე, ასეთი რამ არ მომხდარა, – ამერიკის შეერთებული შტატები ინვესტიციების ნაკლებობას არ უჩიოდა. ბუნებრივია ჩნდება კითხვა, რატომ? პასუხი არც თუ ისე რთული გასაცემია. ამის მიზეზი ის გახლავთ, რომ, რადგანაც ეროვნული დანაზოგები სამამულო ინვესტიციებისა და წმინდა უცხოური ინვესტიციების ჯამია, სამამულო ინვესტიციების შემცირება თავისთავად არ ნიშნავს საზოგადოდ დანაზოგების შემცირებას, რადგანაც შესაძლოა სამამულო ინვესტიციების შემცირების კომპენსირება მოხდეს

წმინდა უცხოური ინვესტიციების ხარჯზე და სწორედ ამგვარ სიტუაციასთან გვაქვს საქმე ამერიკის საფინანსო სისტემაში.

სურვილი მაქვს ავხსნა, თუ რატომ ხდება ასე ამერიკის საფინანსო სისტემაში, უფრო კონკრეტულად კი ამერიკის სასესხო კაპიტალის ბაზარზე. ამერიკის სამამულო ინვესტიციების შემცირება სტიმულს აძლევს უცხოელ ინვესტორებს ჩადონ ინვესტიციები ამერიკაში, რაც იწვევს წმინდა უცხოური ინვესტიციების ზრდას უარყოფითი ნიშნით. მართლაც, რამდენადაც წმინდა უცხოური ინვესტიციები ნიშნავს ამერიკელების მიერ ნაყიდი უცხოური აქტივების ჯამს გამოკლებული უცხოელების მიერ ნაყიდი ამერიკული აქტივების ჯამი. ამდენად, როდესაც უცხოელები დებენ ინვესტიციებს ამერიკის სასესხო კაპიტალის ბაზარზე, ამერიკის წმინდა უცხოური ინვესტიციები მკვეთრად უარყოფითი ხდება, მაგრამ ეს კიდეც არაფერი. რადგანაც წმინდა ექსპორტი იგივეურად ტოლია წმინდა უცხოური ინვესტიციების, ამიტომ კლებულობს წმინდა ექსპორტიც, რადგანაც სავალუტო ბაზარზე დოლარზე მოთხოვნა იზრდება, მისი რეალური სავალუტო კურსიც იზრდება, რაც თავის მხრივ, აძვირებს ამერიკულ საქონელს და მას ნაკლებად მიმზიდველს ხდის. ამის შედეგად იზრდება იმპორტი და მცირდება ექსპორტი, რასაც

შედეგად მოჰყვება უარყოფითი სავაჭრო ბალანსი და ყველაფერ ამაზე ამერიკის ხელისუფლება შეგნებულად მიდის. უკვე მერამდენედ, ჩნდება კითხვა: **რატომ?**

ალბათ იმ „იპოთეკური კრიზისის“ ფონზე, რომელიც დღეს შტატებში ბობოქრობს (და რომელიც უკვე ევროპისა და აზიის ქვეყნებსაც გადასწვდა), სიტუაცია ამერიკაში კიდევ უფრო გამწვავდება. ამ ფონზე ფედერალური სარეზერვო სისტემა იძულებული იყო უკვე არაერთხელ შეემცირებინა სარგებლის განაკვეთის სიდიდე, რამაც კიდევ უფრო შეამცირა დაზოგვის მსურველ ამერიკელ მოქალაქეთა სტიმულები და შესაბამისად, დამატებითი ნაწამძღვრები შეიქმნა, რათა კიდევ უფრო თამამად განხორციელებულიყო უცხოური ინვესტიციები. ვინაიდან უცხოური ინვესტიციების იმედად ყოფნა მოცემულ შემთხვევაში საკმაოდ პრობლემატურია, ამიტომ ამ პროცესს თან ახლავს, გარკვეულწილად ეკონომიკური თეორიის შედეგების საწინააღმდეგოდ, დოლარის საკმაოდ მნიშვნელოვანი გაუფასურება სხვა ვალუტების მიმართ, რაც წინა საარჩევნო კამპანიის ფონზე საკმაოდ დრამატულად მიმდინარეობდა.

ამგვარად, უპასუხოდ რჩება კითხვა, **რატომ ატარებენ ამერიკელები ისეთ ეკონომიკურ პოლიტიკას, როდესაც საკუთარი ქვეყნის დანაზოგების შემ-**

ცირების განმაპირობებელი საგადასახადო პოლიტიკით ხელს უწყობენ წმინდა უცხოური ინვესტიციების კოლოსალურ შემცირებას, საკუთარი ექსპორტის შემცირებას და იმპორტის გაზრდას?

ამ საკითხთან დაკავშირებით მაქვს საკუთარი მოსაზრებები. ჩემის აზრით, ამ შემთხვევაშიც ამერიკის ეკონომიკური პოლიტიკა ამერიკისვე პოლიტიკის ერთი უბრალო რიგითი ლაქიაა, თუმცა, ქვეყნის ინტერესებიდან გამომდინარე, ასეთი მიდგომა შესაძლოა გამართლებულიც კი იყოს. საქმე იმაშია, რომ მსოფლიოს ზესახელმწიფოთა რიგში შესაძლოა ძალიან მალე ის ქვეყანა ვიხილოთ, რომლის შესახებაც ჯერ კიდევ **ნაპოლეონ ბონაპარტემ ბრძანა, – „ჩინეთი მძინარე ლომს ჰგავს და ვაი მას, ვინც მას გააღვიძებს“**. ჩინეთის გაღვიძების პატივი, თუ უბედურება საბჭოთა კავშირს ხვდა წილად, როდესაც მხარი დაუჭირეს ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკის შექმნას. ეს მაშინვე, 1949 წელსვე, ანუ ნახევარი საუკუნის წინ, როდესაც ჩინეთის სახალხო რესპუბლიკა შეიქმნა, იგრძნეს ამერიკელებმა, და მას, ერთის მხრივ იაპონიის აღმავლობისადმი მხარდაჭერით დაუპირისპირდნენ, ხოლო მეორეს მხრივ, ჩინური კაპიტალის ამერიკაში დაბანდების ხელშეწყობით, რითაც ამერიკელები ცდილობდნენ ჩინეთის ეკონომიკის საკუთარში ინტეგრაციით ხელი შეეშალათ მისი ეკონომიკური აღმასვლისათვის.

როგორც ზემოთ განხილული პროცესების ანალიზიდან დავინახეთ, ამერიკის ხელისუფლების მიერ გატარებული ეკონომიკური პოლიტიკის ახსნა, ისევე როგორც ალბათ ყველა ზესახელმწიფოების შემთხვევაში, შეუძლებელია მხოლოდ ეკონომიკური მიზანშეწონილობით აიხსნას და იგი ზომაზე მეტადაა გაჯერებული პოლიტიკური კონიუნქტურით. სწორედ ამიტომ ამერიკული სტანდარტების სხვა ქვეყნებში გადატანისას ეს მომენტი განსაკუთრებით უნდა გავითვალისწინოთ.

